

Kulturutskottets yttrande 2021/22:KrU6y

En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025

Till socialutskottet

Socialutskottet har gett kulturutskottet tillfälle att yttra sig över skrivelse 2021/22:213 En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025 och följdmotioner i de delar som berör utskottets beredningsområde. Kulturutskottet begränsar sitt yttrande till frågor som gäller det civila samhället, spel om pengar och barn och unga.

Utskottet föreslår att socialutskottet ska avstyrka de motioner som behandlas i yttrandet och föreslå att skrivelsen ska läggas till handlingarna.

I yttrandet finns sex avvikande meningar (M, SD, V, KD, L, MP) och ett särskilt yttrande (M).

Utskottets överväganden

Skrivelsen

I skrivelsen redogör regeringen för en samlad strategi för politiken avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel om pengar (ANDTS-strategin). Syftet med strategin är att ange mål och inriktning för hur samhällets insatser inom ANDTS-området ska genomföras, samordnas och följas upp under perioden 2022–2025. För att främja långsiktighet och kontinuitet bör enligt regeringen det övergripande målet för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken respektive spelpolitiken ligga fast. Regeringen bedömer dock bl.a. att innehållet i ANDT-strategin bör breddas till att även omfatta spel om pengar.

Det övergripande målet för ANDTS-politiken kompletteras av en målstruktur med sju långsiktiga mål som anger inriktningen för ANDTS-arbetet i sin helhet. Enligt regeringen är det särskilt viktigt att skydda barn och unga. Regeringen gör därför bedömningen att målet om att barn och unga ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar åter ska inkluderas i strategin. Ett motsvarande mål fanns tidigare men ströks i samband med att målstrukturen omformulerades (skr. 2015/16:86). Till målen knyts prioriterade insatsområden som ska vägleda arbetet mot målen under strategiperioden. En utgångspunkt för det fortsatta arbetet bör enligt regeringen vara att ytterligare stärka jämlikhets- och jämställdhetsperspektivet samtidigt som skyddet för barn och unga bör genomsyra arbetet på alla nivåer.

De sju långsiktiga målen bör enligt regeringens bedömning vara följande:

- Mål 1 – Tillgången till alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter samt skadeverkningarna av spel om pengar ska minska.
- Mål 2 – Barn och unga ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar.
- Mål 3 – Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller debuterar tidigt med alkohol och spel om pengar ska minska.
- Mål 4 – Antalet personer som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar ska minska.
- Mål 5 – Personer med skadligt bruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha tillgång till vård och stöd av god kvalitet.
- Mål 6 – Antalet personer som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller spel om pengar ska minska.
- Mål 7 – En folkhälsobaserad syn på ANDTS inom EU och internationellt.

Motionerna

Motionsyrkanden som direkt berör kulturutskottets beredningsområde, dvs. barn och unga, det civila samhället och spel om pengar, finns i följande motioner:

I kommittémotion 2021/22:4635 yrkande 5 menar Clara Aranda m.fl. (SD) att ANDTS-strategins mål i fråga om spel om pengar ska vara att minska skadeverkningar av spelande är svårt att tolka eftersom regeringen samtidigt skriver att insatser för att begränsa tillgång och tillgänglighet till spel om pengar fortsatt bör vara en av hörnstenarna i regeringens ANDTS-politik. I samma motion yrkande 6 anger motionärerna att regeringens förslag om insatser för att begränsa tillgång och tillgänglighet till spel om pengar inte ska vara en del av ANDTS-strategin.

Karin Rågsjö m.fl. (V) anser i kommittémotion 2021/22:4629 yrkande 2 att regeringen bör ta fram nationella evidensbaserade metoder för målgruppen unga i riskzonen. I samma motion yrkandena 3 och 4 anser motionärerna att regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att ta fram nationella riktlinjer dels i syfte att stärka samverkan mellan barn- och skolhälsovården samt skola och socialtjänst, dels för hur stöd till barn och unga i familjer där det förekommer missbruk ska utformas. I samma motion yrkande 10 anser motionärerna att regeringen bör utreda hur uppsökande arbete kan bedrivas för att intensifiera arbetet med att nå spelberoende och erbjuda stöd.

Pia Steensland m.fl. (KD) anser i kommittémotion 2021/22:4631 yrkande 10 att det civila samhällets arbete ska prioriteras och uppmuntras. I samma motion yrkande 12 framhåller motionärerna vikten av en solidarisk och restriktiv alkoholpolitik och ett starkt preventivt arbete riktat mot barn och unga. Vidare anför motionärerna i yrkande 16 att det kan ifrågasättas om den riskklassificering som tillämpas vid vissa landbaserade spelformer (kasino) och som gör att de blir särreglerade på grund av sin beroendepotential, också bör tillämpas för nätspel och reklam för nätspel. Denna fråga bör enligt motionärerna utredas. I samma motion yrkande 17 framhåller motionärerna vikten av att uppmärksamma problematiken kring att personer med svåra beroendeproblem som har stängt av sig via spelpaus.se, återfaller genom att söka sig till utländska spelsidor som inte har licens i Sverige. Motionärerna anser i yrkande 18 att en rad åtgärder bör genomföras för att stoppa skuldsättningsspiralen som drabbar personer med ett riskfyllt spelande om pengar.

Barbro Westerholm m.fl. (L) anser i kommittémotion 2021/22:4630 yrkande 9 att ungdomsmottagningarna bör få ett tydligt och sammanhållet nationellt uppdrag som innefattar folkhälsoarbete mot beroende hos unga människor.

Margareta Fransson (MP) anser i motion 2021/22:4604 yrkande 6 att Folkhälsomyndigheten bör få i uppdrag att undersöka hur barn och unga påverkas av föräldrars och andra nära vuxnas spelproblem. I samma motion yrkande 7 anser motionären att Folkhälsomyndigheten även bör få i uppdrag att ta fram material till skolor som vill arbeta med preventiva insatser i fråga

om spel. Vidare anser motionären i yrkande 8 att det är angeläget att se över hur man kan säkerställa utbildningen om behandling av spelberoende för personal inom psykiatri och beroendevård. Motionären anser i yrkande 10 att man bör se över Spelinspektionens roll och hur den kan stärkas. I yrkande 11 påtalar motionären också att forskningsområdet kopplat till spelfrågor bör ses över.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis understryka betydelsen av ett långsiktigt och strukturerat arbete för att minska skadeverkningarna av alkohol och spel om pengar, motverka narkotika och dopning samt minska tobaksbruk. ANDTS-arbetet är en central del av folkhälsopolitiken och en nationell ANDTS-strategi fyller en viktig funktion i det arbetet.

Det civila samhällets organisationer är en unik tillgång i samhället. Deras verksamhet är en viktig del av ANDTS-arbetet och spelar en betydelsefull roll i genomförandet av strategin. Det gäller t.ex. förebyggande och opinionsskapande arbete och arbete som bidrar till att ge stöd till personer med missbruks- eller beroendeproblematik och till deras anhöriga och närstående. Utskottet vill i sammanhanget också peka på betydelsen av olika fritids- och kulturverksamheter för barn och unga som bedrivs av organisationer inom civilsamhället. Dessa verksamheter bidrar till att främja hälsa och en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga.

En kontinuerlig dialog mellan berörda aktörer, däribland det civila samhället, är viktig för att genomföra strategin. Utskottet ser därför positivt på att det civila samhällets betydelse lyfts fram i skrivelsen och att regeringen avser att verka för att stärka förutsättningarna för en god dialog om utveckling, åtaganden och behov av åtgärder mellan regeringen, berörda myndigheter och det civila samhällets organisationer, t.ex. genom att ett ANDTS-politiskt forum inrättas. Det finns enligt utskottet inte skäl till ett tillkännagivande enligt kommittémotion 2021/22:4631 (KD) yrkande 10. Socialutskottet bör därför avstyrka yrkandet.

Målet för spelpolitiken är en sund och säker spelmarknad under offentlig kontroll som värnar intäkterna till det allmänna och som ger goda förutsättningar för allmännyttig ideell verksamhet att erhålla finansiering genom intäkter från spel. De negativa konsekvenserna av spelande ska minskas och det ska råda hög säkerhet i spelen. Spel om pengar ska omfattas av ett starkt konsumentskydd och inte kunna missbrukas för kriminell verksamhet (prop. 2018/19:1, bet. 2018/19:KrU1, rskr. 2018/19:94). Målet är en utgångspunkt för arbetet för att motverka skadliga effekter av spel om pengar.

Spelberoende är ett folkhälsoproblem. Det kan ge allvarliga hälsomässiga, sociala och ekonomiska konsekvenser och det bidrar till ojämlikhet i hälsa och kan skada relationer, ekonomi och hälsa. Dessutom kan det utgöra en grogrund för kriminalitet. Problemen drabbar dem som spelar för mycket, men också

deras anhöriga och närstående. Utskottet ser mot den bakgrunden positivt på att regeringen bedömer att strategin bör breddas till att även omfatta spel om pengar. Utskottet ställer sig också bakom den inriktning på och prioriteringar för arbetet som anges i skrivelsen. Tillsammans med målet för spelpolitiken bör det finnas goda förutsättningar för myndigheternas och andra berörda aktörers arbete på området.

Regeringen överlämnade i januari 2022 lagrådsremissen En förstärkt spelreglering till Lagrådet. I lagrådsremissen föreslår regeringen åtgärder för att stänga ute olicensierat spel från den svenska spelmarknaden. Det gäller bl.a. ett krav på tillstånd för spelprogramvara, ett förbud mot att främja olovligt spel och ett utökad förbud mot reklam för olicensierat spel. Regeringen föreslår även åtgärder för att minska skadeverkningarna av spel om pengar, bl.a. ett justerat krav på måttfullhet vid marknadsföring av spel till konsumenter och en möjlighet att ingripa med marknadsstörningsavgift mot överträdelser av spellagens (2018:1138) förbud mot att skicka viss direktreklam. Det föreslås också en ny lag med en uppgiftsskyldighet för licens- och tillståndshavare i syfte att öka möjligheterna att följa utvecklingen på spelmarknaden. Förslagen i lagrådsremissen bygger bl.a. på förslag i Spelmarknadsutredningens betänkande Ökat skydd och stärkt reglering på den omreglerade spelmarknaden (SOU 2020:77), departementspromemorian Vissa följdändringar med anledning av spellagen (Ds 2019:30) och departementspromemorian Särskild måttfullhet vid marknadsföring av spel till konsumenter. Regeringen avser att lämna en proposition till riksdagen i mitten av maj 2022.

I departementspromemorian Åtgärder mot matchfixning och olicensierad spelverksamhet (Ds 2021:29) lämnas förslag som syftar till att motverka olicensierad spelverksamhet, bl.a. förslag om ett utvidgat tillämpningsområde för spellagen när det gäller spel som tillhandahålls online samt förslag till åtgärder för att stärka arbetet mot matchfixning. Förslagen bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Enligt spellagen ska en licenshavare säkerställa att sociala och hälsomässiga hänsyn iakttas i spelverksamheten för att skydda spelare mot överdrivet spelande och hjälpa dem att minska sitt spelande när det finns anledning till det (den s.k. omsorgsplikten). I omsorgsplikten ingår att motverka överdrivet spelande genom fortlöpande kontroll av spelbeteende. Utskottet noterar att Spelinspektionen nyligen har tagit fram en vägledning om omsorgsplikten i syfte att ge stöd till licenshavarna vid genomförandet av bestämmelsen. Vägledningen har tagits fram i samråd med bl.a. spelbranschen, Folkhälsomyndigheten och organisationer som erbjuder stöd till spelare och anhöriga.

I sammanhanget ska också nämnas att Spelinspektionen har fått i uppdrag att bl.a. föreslå åtgärder för att stärka konsumentskyddet på spelmarknaden i syfte att motverka folkhälsoproblem. Detta uppdrag ska redovisas senast i oktober 2023.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan om pågående arbete anser utskottet inte att det finns skäl till de tillkännagivanden som föreslås i fråga om spel. Utskottet anser därför att socialutskottet bör avstyrka motionerna 2021/22:4604 (MP) yrkandena 8, 10 och 11, 2021/22:4629 (V) yrkande 10, 2021/22:4631 (KD) yrkandena 16–18 och 2021/22:4635 (SD) yrkandena 5–6.

Utskottet delar regeringens bedömning att det är viktigt att barn och unga skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar. Barn och unga är särskilt utsatta och löper särskilt förhöjd risk för att drabbas av ANDTS-relaterad ohälsa. Det är därför av stor vikt med tidiga och förebyggande insatser. Utskottet ser därför positivt på att målet att barn och unga ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar inkluderas i strategin. Insatser för att skydda barn och unga mot eget eller andras skadliga bruk bör utgöra grunden för det hälsofrämjande och förebyggande ANDTS-arbetet. Regeringen lyfter som prioriterade insatsområden fram bl.a. att arbetet med att förebygga ANDTS-relaterad ohälsa bland barn och unga och att erbjuda tidiga insatser bör ges hög prioritet. Vidare anføres att insatserna till blivande föräldrar bör stärkas, att stödet till barn och unga som anhöriga bör intensifieras samt att barn- och ungdomshälsovården bör bli mer sammanhållna, förebyggande och hälsofrämjande. Utskottet delar regeringens bedömning om betydelsen av tidigt främjande och förebyggande arbete, t.ex. genom samverkan kring insatser riktade till föräldrar, förskola och skola, fritids- och föreningsverksamhet.

Utskottet vill understryka betydelsen av ett aktivt arbete för att skydda barn och unga, såväl mot eget som andras skadliga bruk. Med hänvisning till de prioriteringar och de insatser som redovisas ovan finns det dock enligt utskottet inte i dagsläget skäl till tillkännagivanden enligt motionerna 2021/22:4604 (MP) yrkandena 6–7, 2021/22:4629 (V) yrkandena 2–4, 2021/22:4630 (L) yrkande 9 och 2021/22:4631 (KD) yrkande 12. Utskottet föreslår därför att socialutskottet avstyrker motionsyrkandena.

Sammanfattningsvis föreslår utskottet att socialutskottet ska avstyrka de motioner som behandlas i yttrandet och föreslå att skrivelsen läggs till handlingarna.

Utskottet vill avslutningsvis understryka betydelsen av att strategin och dess måluppfyllelse samt utvecklingen inom ANDTS-området fortlöpande följs upp. Detta bör ske i samverkan mellan myndigheter och andra berörda aktörer.

Stockholm den 10 maj 2022

På kulturutskottets vägnar

Christer Nylander

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Christer Nylander (L), Vasiliki Tsouplaki (V), Kristina Axén Olin (M), Lawen Redar (S), Hans Hoff (S), Annicka Engblom (M), Bo Broman (SD), Catarina Deremar (C), Ann-Britt Åsebol (M), Angelika Bengtsson (SD), Roland Utbult (KD), Jonas Andersson i Linghem (SD), Anna Sibinska (MP), John E Weinerhall (M), Anna-Belle Strömberg (S) och Linus Sköld (S).

Avvikande meningar

1. En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025 (M)

Kristina Axén Olin (M), Annicka Engblom (M), Ann-Britt Åsebol (M) och John E Weinerhall (M) anför:

Den 1 januari 2019 infördes en ny spellag som innebär en licensmarknad. Enligt spellagen har spelbolagen en omsorgsplikt att skydda spelare mot överdrivet spelande genom att kunna identifiera och ingripa vid spelbeteende som tyder på överdrivet spelande. Bland annat har spelpaus.se introducerats, vilket innebär att alla spel via internet ska erbjuda möjlighet för spelarna att stänga av sig från alla licenshavare genom ett centralt nationellt register, spelpaus.se. Allt detta är positivt och välkommet. Det är för tidigt att dra några slutsatser av den nya spellagen i stort, men vi ser med oro på studier som visar att det för vissa personer förekommer ett utbrett fortsatt spelande trots att personen är registrerad hos Spelpaus. Det förefaller som att personer med svåra beroendeproblem som har stängt av sig via Spelpaus återfaller genom att söka sig till utländska spelsidor som inte har licens i Sverige. Denna problematik bör uppmärksammas och beaktas i arbetet framåt för att stärka spellagen.

Vi anser därför att socialutskottet bör tillstyrka motion 2021/22:4631 (KD) yrkande 17. I övrigt står vi bakom utskottets ställningstagande.

2. En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025 (SD)

Bo Broman (SD), Angelika Bengtsson (SD) och Jonas Andersson i Lingham (SD) anför:

Regeringens bedömning är å ena sidan att skadeverkningar av spelande ska minska, vilket blir svårt att tolka när regeringen å andra sidan skriver att insatser för att begränsa tillgång och tillgänglighet till spel om pengar fortsatt bör vara en av hörnstenarna i regeringens ANDTS-politik. Vi menar att regeringens uttalade fokus, om att minska tillgång och tillgänglighet till spel om pengar, riskerar att slå mot hela omregleringen av spelmarknaden och likaså slå mot de legala aktörerna. Detta samtidigt som det istället kan gynna spel hos illegala aktörer där konsumentskydd inte alls finns att tillgå på samma sätt. Regeringens otydlighet när det gäller intentionerna i den här frågan är problematisk och måste tydliggöras.

Vi anser därför att socialutskottet bör tillstyrka motion 2021/22:4635 yrkandena 5–6. I övrigt står vi bakom utskottets ställningstagande.

3. En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025 (V)

Vasiliki Tsouplaki (V) anför:

Det anges i skrivelsen att tidigt främjande och förebyggande arbete som påverkar bakgrundsfaktorer kan få effekter på många problemområden och att det i praktiken handlar om samverkan kring insatser riktade till föräldrar, förskola och skola, fritids- och föreningsverksamhet, eller insatser för att förändra miljöer som barn och unga rör sig i, dvs. satsningar på goda och jämlika uppväxtvillkor. Genom en sådan ökad samverkan i det främjande och förebyggande arbetet kan bättre möjligheter att nå resultat på fler områden uppnås och arbetet bli mer effektivt. Det saknas dock konkreta förslag på vad som ska göras och hur det ska genomföras. Jag anser att det förebyggande arbetet bör stärkas och insatser särskilt riktas för att nå unga som befinner sig i riskzonen. Regeringen bör därför ta fram nationella evidensbaserade metoder för målgruppen unga i riskzonen. Den enskilt största förebyggande betydelsen har en fungerande jämlik förskola och skola där målet är att samtliga elever går vidare från grundskolan till gymnasiet. Att misslyckas i skolan är en tydlig indikation på en ökad risk för beroende. Detta är en klassfråga. Förskolan och skolan måste sätta in insatser tidigt om de ser att barnet mår dåligt eller inte hänger med. Här behöver även barnavårdscentraler och skolhälsovård stärka sitt samarbete med skolan och förskolan. Jag anser därför att regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att ta fram nationella riktlinjer i syfte att stärka samverkan mellan barn- och skolhälsovården samt skolan och socialtjänsten.

I skrivelsen står att barn och unga som växer upp i familjer med skadligt bruk eller beroende löper högre risk än andra barn att själva utveckla skadligt bruk eller beroende och psykisk ohälsa. Det kan t.ex. förekomma våld, kriser och svåra upplevelser i familjen, vilket kan vara både ångestväckande och förvirrande för barnen och leda till skolsvårigheter, egen ohälsa och andra negativa konsekvenser på sikt. Även ofödda barn behöver skyddas från skador till följd av exponering för alkohol, narkotika, dopning eller tobaks- och nikotinprodukter under fosterlivet. De barn som föds med skador till följd av sådan exponering behöver, under sin uppväxt, få adekvat stöd utifrån sina behov och förutsättningar. Stödet till barn och unga upp till 18 år som är anhöriga i familjer där en förälder eller en annan vuxen i barnets direkta närhet har missbruksproblem, psykisk sjukdom, psykisk funktionsnedsättning, en allvarlig fysisk sjukdom eller skada eller oväntat avlider är ett lagstadgat ansvar för hälso- och sjukvården. Vänsterpartiet har tidigare lyft fram behovet av ändrad lagstiftning i syfte att barn i familjer med beroende och psykisk ohälsa ska ha rätt till egen hjälp och instämmer i vad regeringen anför enligt ovan. Hur dessa insatser ska utformas kräver dock en tydligare styrning i syfte att stödet ska utformas och tillhandahållas jämlikt. Regeringen bör därför uppdraga åt lämplig myndighet att ta fram nationella riktlinjer för hur stöd till barn och unga i familjer där det förekommer missbruk ska utformas.

Från och med den 1 januari 2019 kan personer med svenskt personnummer själva anmäla avstängning från allt licensierat spel som kräver registrering enligt spellagen. Spelpaus.se är Spelinspektionens domän där självavstängningsregistret är tillgängligt för allmänheten. När en person vill registrera sig eller loggar in i spelsystemet måste licenshavaren, vilka utgörs av aktörer som erhåller licens och erbjuder spel som kräver registrering enligt spellagen, kontrollera mot registret om en person har stängt av sig från spel. Marknadsföring får inte riktas direkt till en spelare som har stängt av sig från spel. Bestämmelsen infördes eftersom det är angeläget att skydda enskilda personer med spelproblem från direktreklam. Över 70 000 personer har för tillfället stängt av sig genom det nationella avstängningsregistret spelpaus.se. I dagsläget finns det ingen insats som i uppsökande syfte kontaktar de personer som har anmält sig till registret, för att erbjuda dem stöd och hjälp. Följden för dem som har ett spelberoende och som har anmält sig till registret i ett försök att själva klara av att sluta, blir att de söker sig till olicensierade bolag och därmed ändå fortsätter sitt spelande. Enligt stödlinjen är det så många som 58 procent som fortsätter spela på de olagliga sidorna. Här finns en lucka i systemet som borde kunna täppas till genom införandet av en bestämmelse om att, utifrån uppgifterna i registret, kunna erbjuda stöd, behandling och vid behov hjälp från kommunernas skuldrådgivning. Regeringen bör därför utreda möjligheterna till hur uppsökande arbete kan bedrivas för att intensifiera arbetet med att nå spelberoende personer och erbjuda stöd.

Socialutskottet bör mot bakgrund av vad som anförts ovan tillstyrka motion 2021/22:4629 yrkandena 2–4 och 10. I övrigt står jag bakom utskottets ställningstagande.

4. En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025 (KD)

Roland Utbult (KD) anför:

Det civila samhället är en stor resurs i det förebyggande folkhälsoarbetet. Det gäller även inom ANDTS-området där det civila samhället har en viktig uppgift att fylla genom att stödja personer som har missbruksproblematik eller lider av beroendesjukdom genom exempelvis vård och behandling, men också genom att vara till stöd för anhöriga och genom att erbjuda alkohol- och drogfria mötesplatser. Det civila samhället har sammantaget en viktig roll i fråga om att uppfylla delar av målen i ANDTS-strategin, och också i det förebyggande arbetet riktat exempelvis mot ungdomar som riskerar att hamna i kriminella miljöer. Det är en viktig del i arbetet med det praktiska genomförandet av ANDTS-strategin. Det civila samhällets arbete måste därför prioriteras och uppmuntras.

Jag vill betona vikten av en solidarisk och restriktiv alkoholpolitik som syftar till ett samhälle där alla kan växa upp och leva utan risk att skadas på grund av eget eller andras bruk av alkohol. Det kan vara livsavgörande att barn

som växer upp med föräldrar som har skadligt bruk av alkohol eller droger och/eller svår psykisk ohälsa, men också att barn och unga som själva lever med psykisk ohälsa eller en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning, nås av evidensbaserade selektiva preventionsinsatser för att förebygga framtida psykisk ohälsa, riskbeteende, skadligt bruk eller beroende. Det är av stor vikt med ett starkt preventivt arbete riktat mot barn och unga.

Någonstans mellan 300 000 och 400 000 personer i Sverige har någon grad av problem när det gäller spel om pengar. Inom gruppen finns det ca 45 000 personer som har ett utvecklat spelproblem och 15 procent av dem som spelar varje månad på spel med hög risk har ett problemspelande. Drygt 165 000 personer delar hushåll med någon som har ett problemspelande. Av dessa är 68 000 barn. Problem med spel om pengar är en folkhälsofråga. Det är därför välkommet att regeringen har inkluderat spel om pengar i den aktuella ANDTS-strategin.

Det är fortsatt så att män spelar mer om pengar än vad kvinnor gör, men oroande forskning vid Lunds universitet visar att andelen med problemspelande är högre bland kvinnor än bland män. Snabba internetspel om pengar har hög beroendepotential och nätkasinet utgör huvudproblemet för majoriteten av svenska problemspelare med avseende på spelproblem och skuldsättning. Det är snabba och höggradigt beroendeframkallande spel som dominerar reklamen, vilket är problematiskt. Det kan också ifrågasättas att den riskklassificering som tillämpas vid vissa landbaserade spelformer (kasino) och som gör att de blir särreglerade på grund av sin beroendepotential, inte tillämpas för nätspel och reklam för nätspel. Denna fråga bör utredas.

Den 1 januari 2019 infördes en ny spellag som innebär en licensmarknad. Enligt spellagen har spelbolagen en omsorgsplikt att skydda spelare mot överdrivet spelande genom att kunna identifiera och ingripa vid spelbeteende som tyder på överdrivet spelande. Bland annat har spelpaus.se introducerats, vilket innebär att alla spel via internet ska erbjuda möjlighet för spelarna att stänga av sig från alla licenshavare genom ett centralt nationellt register, spelpaus.se. Allt detta är positivt och välkommet. Det är för tidigt att dra några slutsatser av den nya spellagen i stort, men jag ser med oro på studier som visar att det för vissa personer förekommer ett utbrett fortsatt spelande trots att personen är registrerad hos Spelpaus. Det förefaller som att personer med svåra beroendeproblem som har stängt av sig via Spelpaus återfaller genom att söka sig till utländska spelsidor som inte har licens i Sverige. Denna problematik bör uppmärksammas och beaktas i arbetet framåt för att stärka spellagen.

Kristdemokraterna anser att en rad åtgärder bör genomföras för att stoppa skuldsättningsspiralen som alltför ofta drabbar personer med ett riskfyllt spelande om pengar. Bland annat bör det införas ett förbud mot utbetalningar av krediter nattetid. Det bör också införas ett nationellt skuldregister som omfattar alla krediter och kreditgivare för att göra det möjligt, och tvingande, för kreditgivare att skapa sig en helhetsbild av konsumentens befintliga skulder. Vidare bör den tillfälliga gränsen för insättningar på nätkasino sänkas

från 5 000 till 1 500 kronor per vecka, och motsvarande förlustgräns vid spel på värdeautomater införs. Spelinspektionen bör stärkas så att den effektivt kan agera mot olicensierade spelbolag.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan bör socialutskottet tillstyrka motion 2021/22:4631 yrkandena 10, 12 och 16–18. I övrigt ställer jag mig bakom utskottets ställningstagande.

5. En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025 (L)

Christer Nylander (L) anför:

Förebyggande arbete är grunden i arbetet mot beroende. Skolan är avgörande för att ge unga människor kunskap om narkotika och andra beroendeframkallande substanser, på ett sätt som är anpassat till de ungas ålder och mognadsgrad. Andra centrala aktörer är sjukvården, socialtjänsten, fritidsverksamheter och föreningslivet. Ungdomsmottagningarna bör få ett tydligt, sammanhållet nationellt uppdrag som innefattar folkhälsoarbete mot beroende hos unga människor. Socialutskottet bör därför tillstyrka motion 2021/22:4630 yrkande 9. I övrigt står jag bakom utskottets ställningstagande.

6. En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025 (MP)

Anna Sibinska (MP) anför:

Spelande som leder till beroende kan förstöra människors liv och det är oerhört tufft för barn som har föräldrar som inte agerar rationellt utan riskerar att förstöra för både sig själva och andra. För ett barn kan det vara både skrämmande, obegripligt och svårt att förhålla sig till. Tilliten till föräldern riskerar att försvinna. Hur barn och unga påverkas av föräldrars och andra närstående vuxnas spelande eller spelproblem är ett område där mer kunskap behövs för rätt insatser. Jag anser att Folkhälsomyndigheten behöver få ett tydligare uppdrag att undersöka hur barn och unga påverkas av föräldrars eller andra vuxnas spelande och spelproblem. Myndigheten bör också få i uppdrag att ta fram material till skolor som vill arbeta med preventiva insatser gällande spel. Det är också angeläget att se över hur utbildning i behandling av spelberoende för personal inom psykiatri och beroendevård kan säkerställas.

Jag anser också att det är viktigt att Spelinspektionens roll och hur den kan stärkas ses över. Vidare bör forskningsområdet kopplat till spelfrågor ses över, t.ex. hur hemvisten ser ut för denna typ av forskning och skulle det behöva se annorlunda ut för att den kan hitta möjlig finansiering?

Mot bakgrund av vad som ovan anförts bör socialutskottet tillstyrka motion 2021/22:4604 yrkandena 6–8 och 10–11. I övrigt står jag bakom utskottets ställningstagande.

Särskilt yttrande

En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025 (M)

Kristina Axén Olin (M), Annicka Engblom (M), Ann-Britt Åsebol (M) och John E Weinerhall (M) anför:

Vi moderater har ända sedan den nya spellagen trädde i kraft velat värna och vårda omregleringen. Många svenskar har spelande som hobby och spelsektorn tillföra stora tillskott till det civila samhället, idrotten och mediabranschen. Det viktiga är att se till att minska skadorna till följd av spel genom att upprätthålla det höga konsumentskyddet som garanteras på den svenska licensmarknaden. Därför ser vi det som angeläget att öka kanaliseringen och komma till bukt med det olicensierade spelandet. Vi moderater har sedan tidigare därför drivit bland annat frågor som att införa en ny tillämpningsbestämmelse som gör det förbjudet att erbjuda olicensierat spel till svenska konsumenter, införa licens för tillhandahållande av spelprogramvara samt att se över regeringens förordningsmöjligheter. Vidare ser vi ett behov av att stärka Spelinspektionen i dess arbete men också vårda spellagen på ett sådant sätt att kanaliseringen ökar genom att exempelvis se över bonusfrågan. Detta är frågor som vi moderater kommer att återkomma till i samband med den aviserade propositionen om en förstärkt spelreglering.